

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 50

December 2006
ISSN 1103-4165

www.elinwagner.se

Mycket om vänskap

och kanske något om konkurrens handlade årets höstseminarium på S:t Sigfrids folkhögskola, som i år samlat 40 deltagare.

Boel Hackman inledde med att utreda hur vänskap och kärlek kunde hamna i konflikt med varandra hos Elin Wägner, både i liv och dikt. Mot slutet av sitt liv hade hon kommit fram till att den överindividuella kärleken var den högsta. Den ger möjlighet att underordna sig de stora sammanhangen och den leder också fram till hennes ekologiska budskap.

Om den svåra vänskapen mellan generationskamraterna Elin Wägner och Marika Stiernstedt berättade *Margareta Fahlgren*. De möttes i olika sammanhang, men Marika tyckte att Elin var alltför sluten för att en riktigt nära relation skulle kunna uppstå. Mot slutet smög sig också en känsla av konkurrens in mellan dem, när Marika fick uppleva att Elin valdes in i Svenska Akademien.

Då var vänskapen mellan Elin och Karin Boye djupare, trots 18 års ålderskillnad. Det fick vi veta i *Gunilla Domellöfs* intressanta föreläsning. De träffades inte så ofta, men i böckerna för de en intensiv dialog med varandra, och Karin Boye skrev en lång essä om Elin Wagners verk, som visar hur väl hon förstod Elins idévärld och den ensamma kamp som hon fick utkämpa. Det är den kampen hon syftar på när hon 1932 skriver dikten "Ja visst gör det ont när knoppar brister" till Elin Wagners 50-årsdag.

Som avslutning på ett välmatat seminarieprogram fick vi till sist möta den unga författaren *Cecilia Davidsson*, som vuxit upp i Tolg och numera bor i Stockholm. Idag är konkurrensen om uppmärksamheten i medierna stor, och visst händer det, sa hon, att författare jämför längden på recensionerna i de stora tidningarna. Själv kan hon inte försörja sig på sitt skrivande men berättandet är ändå hennes stora glädje, som hon vill ska vara en fredad zon, fri från beräkning och kommersiella intressen. /SH

Rapporten från EW-dagarna på St Sigfrid har skickats till deltagarna och finns att läsa på hemsidan.

Från det jordiska museet fyller 100 år

År 2007 fyller Elin Wagners debutbok *Från det jordiska museet* hundra år. Detta firar vi med en nytgåva av boken i faksimil. Boken består av ett antal "skizzer" ur vardagslivet och inleds med ett nyskrivet förord av *Elsie Johansson*. *Boel Hackman* har skrivit en intressant kommentar. Boken, har aldrig varit återutgiven och är – som många av oss upptäckt – mycket dyr och svår att få tag på antikvariskt.

Medlemmar i Elin Wägner-sällskapet erbjuds att köpa den nya utgåvan till specialpris 100 kr + porto.

Maila beställning till info@podium.se eller skicka brev/kort till Förlaget Podium, att. Jenny Lindblad, Slupskjulsvägen 34, 11149 Stockholm. Ange antal ex, namn och adress. Boken finns också att köpa på Lilla Björka.

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanaholm, 355 91 VÄXJÖ

Postgiro 22 21 27-3

www.elinwagner.se

Bergslufts redaktion: Marianne Enge Swartz (mes@comhem.se)

08-30 69 07

Solveig Hammarbäck (solveig.hammarback@vxu.se)

0470-77 5557

Elin Wägner-priset utdelat

Tillkomsten av St. Sigfrids folkhögskola i början av fyrtioalet låg Elin Wägner varmt om hjärtat. Det var därför helt naturligt att stora delar av hennes bibliotek skulle hamna där efter hennes död. Dit har många Wägner-forskare sökt sig genom åren, och genom höstseminarierna känner även Elin Wägner-sällskapet en viss hemhörighet på skolan med sina vackra omgivningar. Vi har därför instiftat ett årligt pris på 2000 kr till den elev som under läsåret i en uppsats, ett projektarbete eller konstnärligt arbete lyft fram Elin Wägner och hennes verk eller vidareutvecklat hennes idéer om jämställdhet, fred och varsamhet med naturen.

I år hade skolans lärarkår föreslagit eleven *Jeanette Dalrot* som pristagare. Jeanette är elev på skolans bildlinje och har i flera målningar ställt utmanande frågor om vilken plats det finns i dagens samhälle för en ung kvinna som själv vill inrätta sitt liv. Är det bara färdiga, kommersiellt reducerande mallar som erbjuds? 2000-talet är på många sätt annorlunda än Elin Wagners tid. Men har livet verkligen blivit bättre för de unga kvinnorna? /SH

Om Fogelstad förr och nu

berättade *Margareta Broon* för ett tjugotal åhörare som samlats en oktobersöndag på Lilla Björka. Margareta är ordförande i Kulturföreningen Fogelstad, som bildades 1995 för att ta vara på de minnen och idéer som betydde så mycket för ett stort antal kvinnor som fick möjlighet att delta i Kvinnliga medborgarskolans kurser 1925-54. Därefter föll skolan i glömska, och på 90-talet upptäckte flera personer bosatta i trakten att ingen längre talade om Fogelstad och den viktiga bildningsverksamhet som pågått där. Kulturföreningen har under åren byggt utställningar, hållit föredrag och stöttat teaterspel ett par somrar, och nu gläder man sig mycket åt det nyvaknade intresse för Fogelstad som *Ulrika Knutsons* bok medfört.

Varför upphörde Fogelstad på 50-talet? Margareta Broon menade att de drivande under de aktiva åren tyckte att de gjort sitt och att nya generationer måste få arbeta efter sitt huvud, sin tids behov. "Idéer förs vidare av nya människor i nya former", skrev *Honorine Hermelin*, och Kulturföreningen Fogelstad inser, att kvinnliga med-

borgarskolan inte kan återuppstå. Men det är viktigt att dagens unga får reda på att den funnits och vilken betydelse den haft, så att vi kan inspireras till jämställdhetsarbete i nya former. /SH

"Man fångar inte flugor med ättika"

var rubriken på *Margareta Ståls* föredrag på det litterära torget under Bokmässan i Göteborg. Det handlade om att använda humorn som vapen i könsrollsdebatten. Margareta berättade särskilt om Elin Wagners kåseriserie "Fru Hillevis dagbok" i *Idun* 1911-1912. Genom den bjöds kulturpersonligheter in till debatt, ibland hade redaktionen avvikande åsikt och detta bemöttes i kåserierna. Elin var då nygift med John och ibland verkar hon också bemöta äkta makens argument. Hon ironiserar och förlöjligar – och får skrattarna på sin sida. I en enkät 1912 i *Idun* föreslås t.ex. att ogifta män bör betala en särskild ungarlsskatt eftersom kvinnornas lägre lön motiveras med att männen ska försörja en familj!

Elin Wägner-sällskapet kunde delta i bokmässan tack vare att Växjö kommun och biblioteket generöst sponsrade en stor monter för oss att dela med *Pär Lagerkvist Samfundet* och *Vilhelm Moberg-sällskapet*. /Mes

Vi tackar göteborgarna *Mona Nygren, Astrid Mellgren, Gerhard Böhme* och *Birgitta Nilsson* som skötte om försäljning och information vid montern.

Örebro är också värt en mäs

I Örebro, som i reklamen framhålls som en mötesplats sedan medeltiden, hölls åter bokmäs

Vi tackar *Sonja Andersson, Gull Maj Schollin* och *Ingrid Brånvall* som skötte kontakterna med mässan och tog hand om bokbordet.

Tack till *Brita Hamrins* vänner

och släktingar som i stället för blommor till begravningen satt in sammanlagt 2700 kr på Elin Wägner-sällskapet

Väckarklockas "barnmorska" död

Brita Åkerman som, enligt Elin Wägners dedikation, fungerade som "barnmorska" vid *Väckarklockas* tillkomst, avled i augusti några månader efter sin 100-årsdag. 2004 fick vi tillåtelse att använda ett kapitel ur hennes bok *88 år på 1900-talet – Bland vänner och idéer* som sällskapetets årsskrift 15. Så här skriver hennes vän *Kajsa Pehrsson* om henne:

Det känns sorgligt och tomt att Brita är borta. För många i min ålder har Brita funnits så länge. Vi har förlorat våra föräldrar men Brita har funnits kvar. Även om jag inte i sentimental mening vill påstå att hon varit som en mamma – Brita själv var minst av allt sentimental – så var hon omtänksam, ständigt nyfiken och intresserad av vad alla vi "yngre" sysslade med, och det var roligt att berätta och skvallra med henne på ett lagom intellektuellt sätt om böcker, om design och lite om personer. Med hjälp av Britas stora överblick och absorptionsförmåga var det även lätt att "uppdatera sig" vad gällde nya böcker, tidskriftsnummer osv. som man själv inte hann läsa. Med ledning av hennes kritik kunde man lätt avstå från att köpa en del av det nya som i recensionerna verkat så spännande.

Det finns verkligen inte många människor av Britas slag, med sådana erfarenheter och så ospannande intressen. Det förstod jag faktiskt inte riktigt första gången då vi sågs, 1973, och Brita skrev ett reportage i HSB:s tidskrift *Att bo*, där jag ingick i redaktionen. Flera år senare kontaktade Brita mig då hon behövde en projektsekreterare i sitt lilla forskningsprojekt om kvinnorna och hemarbetets alla aspekter. Därefter pågick vårt samarbete aktivt ända fram till boken om Alva Myrdal och hela tiden utan större spänningar. Vi var inte alltid eniga om tolkningar av historien, men kompromissade oss som regel fram till lösningar.

Brita led inte av att arbeta med oss som var minst en generation yngre och som saknade hennes grepp bakåt. Tvärtom, jag tror hon fick ut något av det och vi, i vår tur, fick del av en lång och alltför okänd kvinnohistoria. Brita stod nämligen inte på de politiska barriaderna, hörde inte till de allra mest kända feministerna i sin generation utan arbetade med frågor som än idag känns väldigt undanskuffade, men som vi alla lever

med – arbete ute och hemma i alla möjliga former, ansvaret för barnen, den både praktiska och känslomässigt nära sidan av livet. En av de bästa skildringarna av familjeliv i Sverige måste vara Britas sociologiska undersökning *Familjen som växte ur sitt hem* som kom ut 1941. Den är insiktsfullt och kvickt skriven – Britas formuleringar var ofta underfundiga och genuint personliga.

Nu när Brita är borta känns det bra att veta att hon fick behålla sitt klara intellekt ända till slutet och att hennes sista period fick vara så mänsklig som man kan önska. I juni blev hon bjuden av sina barn på *Jösses flickor – återkomsten*, som hon ville se trots att föreställningen var fyra timmar lång. Hennes barn och barnbarn har gjort mycket för att hålla henne sällskap och ordna för henne och hon har haft sitt stora nätverk med kontakter av olika slag. Även som mycket gammal har hon fått brev och nya böcker och besök – och så kan det ju faktiskt bli för den som själv odlar och bryr sig om släktingar, vänner och bekanta.

Att skapa och vårda minne

För sjunde gången möttes i månadsskiftet september-oktober det nordiska nätverket för litterära museer och kompositörshem. Denna gång var Växjö centralpunkt. De 35 deltagarna i konferensen fick möta Pär Lagerkvist i sitt gamla hem efter en litterär stadsvandring, Vilhelm Moberg i Utvandrarernas hus och Elin Wägner på Lilla Björka. *Solveig* berättade om stiftelsen och undertecknad om Elins författarskap, mycket kort, eftersom alla längtade efter kaffe och bullar som *Elwy Löwall* serverade. Vädret var vackert och många njöt på solverandan eller besökte skriparstugan. Växjö kommun bjöd på en delikat måltid på Asa Herrgård där berättare från Sago-museet i Ljungby berättade sagor.

En dag gick resan till Vimmerby där vi tillbringade en hel dag i Astrid Lindgrens värld och beundrade den nyrenoverade prästgården i Näs som ska bli ett forskar- och kulturcentrum och där man förbereder sig för fullt för Astrids 100-årsfirande nästa år. /Mes

Synvända

Elisabet Hermodsson hedrades med en halvdag på ABF i Stockholm. Det var föredrag, diskussion, musik och deklamation med avstamp i Elisabet Hermodssons vetenskapskritik, guds-uppfattning, poetik och poesi. *Agneta Pleijel, Anita Goldman, Ylva Eggehorn, Marika Lagercrantz, Eva Ekselius, Ulrika Knutson, Lena Lervik, Kim Odelfelt, Lena Granhagen* gav alla inspirerade – och inspirerande - bidrag. *Elise Einarsdotter* och *Olle Steinholtz* stod för musikinslag. Särskilt roligt var det att höra Marika Lagercrantz nyläsning av Disas visor. /Mes

Rapport från min läshörna

Höstens ankomst betyder mer tid för läsning, och jag har fortsatt min resa genom Elin Wägners böcker. Just nu läser jag *De fem pärlorna* och den boken väcker många tankar hos mig. Om ni bara anade hur ofta jag pratar med Elin, särskilt när jag är ensam ute i kolonilandet. Ibland blir jag lite sur, och frågar henne, varför vissa stycken är så sega, vilket bringar mig att läsa raderna flera gånger. ”Du kunde väl ha varit lite mer noga med kommatering och sån't, så man ser, var en replik gör ett uppehåll för berättarens inflikade kommentar.” Sedan gormade jag om bristen på översättningar av ”lärd ord”, dvs. citat från andra språk, latin, franska etc. Ja, så där kan jag mumla, medan grepen vänder jorden och gulliga potäter tittar fram därur. Elin svarade: ”Angående skrivsättet, ordfogningen (syntaxen) så följer jag tidens normer. Skulle jag skriva för dagens unga läsare, bleve texten givetvis annorlunda. Och vad citaten anbelangar, så får du väl lära dig lite utländska språk, Nilsson!” – ”Ja,” sa jag, ”men för oss vanliga arbetarungar var det inte så gesvint att komma åt dylik kunskap. Dock fick jag en entré till tyskan, genom en flykting från det bombade Berlin, vilket senare ledde till tyskkurser.” Men nu har jag börjat läsa *Svalorna flyga högt*, och den är lättläst! / Ingvar Nilsson

Lästips 1: Att besegra fru J.

Ni som mötte Elsie Johansson på St Sigfrids folkhögskola 2004 när hon fick Årets Väckarklocka glömmer det aldrig. Det gör inte heller de som haft förmånen att lyssna till henne i andra sammanhang. Elsie är en estradör – och hon har något att berätta. Det vet vi som föll för hennes böcker om Nancy. Man kan också se henne som

föredöme, hon är en kvinna som gjort sina val och står för dem – med båda fötterna på jorden.

I sin bok *Att besegra fru J.* använder Anneli Jordahl Elsie Johansson som en centralpunkt för att illustrera välfärdssamhällets framväxt, klassresorna och frikyrklighetens betydelse. Elsie var postexpeditör, ett av de nya kvinnoyrkena – och ett yrke med status på den tiden. Nu finns inte posten kvar och vi kan läsa boken om Elsie som en beskrivning av hur vår tid vuxit fram – både vad vi vunnit och vad vi (kanske) förlorat. /Mes

Lästips 2: Kvinnor får röster

Christina Florins *Kvinnor får röster* (Atlas akademi 2006) berättar historien om den svenska rösträttsrörelsen före Elin Wägner. Här möter vi sex intressanta kvinnor som tog på sig det hårda arbetet att i stark motvind resa land och rike runt för att övertyga män och kvinnor om nödvändigheten av politisk jämställdhet. Florin har studerat mängder av brev som ger engagerande bilder av vilket heroiskt arbete som utfördes. Mycket intressanta är också de mer analyserande kapitlen som sätter in den ideologiska debatten i ett historiskt, socialt och kulturellt sammanhang. Boken är mycket lättläst och ger impulser till fortsatt läsning, något som underlättas av en rik litteraturförteckning. /SH

Påminnelse! Har du e-post?

Maila din e-adress till Curt Gustafsson, cegu@telia.com så kompletterar han medlemsförteckningen med e-adresser och vi kan nå dig snabbt och berätta om aktiviteter som kan intressera dig.

Nästa år

Dags att skaffa ny almanacka och skriva in **årsmötet 2007** den **12 maj** i Bergs bygdegård och **hösthelgen** på St. Sigfrids folkhögskola den **22-23 september**.

Nästa nummer av Bergsluft

kommer i april med inbjudan till årsmötet 2007. Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser. **Manusstopp 1 mars.**